

Wiesław Sawicki

Prace konserwatorskie na terenie województwa sieradzkiego w latach 1975-1977

Ochrona Zabytków 31/3 (122), 194-195

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRACE KONSERWATORSKIE NA TERENIE WOJEWÓDZTWA SIERADZKIEGO W LATACH 1975—1977

W wymienionym okresie przeprowadzone zostały na terenie województwa następujące prace konserwatorskie:

SIERADZ

Teatr z XIX w. Zły stan pokrycia dachowego, zniszczona w dużej części więźba dachowa, zmurszałe, popękane tynki zewnętrzne, zniszczona stolarka otworowa. Obiekt zawilgocony i zagrzybiony. W 1977 roku przeprowadzony został remont; wykonawca: Kombinat Budownictwa Komunalnego, Zakład Modernizacyjno-Budowlany w Sieradzu. W ramach wykonanych prac wymieniono pokrycie dachowe, przeprowadzono remont więźby dachowej, naprawiono tynki, wymieniono stolarkę otworową. Obiekt osuszono i odgrzybiono.

Muzeum Okręgowe. Wykonano tu prace konserwatorskie przy następujących zabytkach ruchomych:

Stół w „stylu Ludwik Filip”, wyrób środkowoeuropejski z około połowy XIX w. Stan zniszczenia około 25%; częściowe uszkodzenia złącz konstrukcyjnych, brak fragmentu listwy profilowanej przy oskrzynieniu oraz fragmentów dekoracji rzeźbiarskiej przy nodze, zniszczone powierzchnie politurowane. Prace konserwatorskie przeprowadzone w 1976—1977 r. przez Oddział PKZ w Poznaniu objęły: osuszenie wstępne, nasycenie obiektu Antoxem, utwardzenie i impregnację, wzmocnienie konstrukcji, uzupełnienie ubytków profilowanych fragmentów dekoracji rzeźbiarskiej, położenie politury szelakowej i wypolerowanie obiektu.

Biurko z okresu eklektyzmu, wyrób polski z przełomu XIX i XX w. Stan zniszczenia około 50%; silnie uszkodzone złącza konstrukcyjne, bardzo zły stan forniru, na płycie i z boku biurka liczne ubytki, a pozostała część mocno spękana. W ramach prac konserwatorskich wykonanych w 1976—1977 r. przez Oddział PKZ w Poznaniu obiekt oczyszczono, nasyciono Antoxem, zaimpregnowano, wzmocniono złącza konstrukcyjne, uzupełniono brakujące fragmenty listew profilowanych, założono nowy fornir oraz dokonano renowacji powierzchni.

Obraz olejny na płótnie z pierwszej ćwierci XIX w., portret nieokreślonego duchownego herbu Rawicz z rodu Walewskich. Brak oryginalnego krosna, malowidło pokryte grubą warstwą przyciemnio-

A

B

Portret duchownego herbu Rawicz z rodu Walewskich: A — stan przed konserwacją, B — po konserwacji

nego i pożółkłego werniksu, brudne, z dużymi ubytkami farby na całej powierzchni, w wielu miejscach widoczne przemalowania (herb, szata duchownego, retusz na twarzy), na płótnie oryginalnym zaschnięty klej w formie małych kuleczek. Konserwację wykonano w 1976 r. Lico zabezpieczono bibułą japońską, usunięto z odwrocia obrazu łąty oraz oczyszczono płótno z resztek kleju, zdjęto stary werniks oraz przemalówki, ubytki gruntu uzupełniono za pomocą klejową. Obraz naciągnięto na nowe krosno i wykończono od strony odwrocia. Na lico nałożono nowy werniks.

Kościół poddominikański Św. Stanisława. Przeprowadzono tu w 1976 r. konserwację Madonny z Dzieciątkiem, rzeźby drewnianej, polichromowanej, pochodzącej z drugiej ćwierci XV w. Stan obiektu był bardzo zły; drewno zniszczone przez owady, rzeźba bardzo popękana, dużo ubytków drewna, widoczne dwie warstwy przemalowań. W ramach prac konserwatorskich wykonano kilka sond stratygraficznych, następnie usunięto impregnat, wszystkie fleki oraz pasy płótna wypełniające szpary i gwoździe. Rzeźbę remontowano i poddano dezynsekcji przez

gazowanie Rotanoxem w podciśnieniu. Impregnację obiektu wykonano metodą próżniową w Pracowni Konserwatorskiej Katedry Konserwatorstwa i Zabytkoznawstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem dr Bożeny Soldehoff. Jako masę utrwalałąm zastosowano 15% roztwór paraloidu w tolueniu. Obiekt sklejono przy użyciu kleju skór nego. Rekonstrukcję rzeźbiarską i uzupełnienie ubytków przeprowadzono za pomocą drewna lipowego. Nowe fragmenty drewna scaloło kolorystycznie akwarelą i zabezpieczono roztworem paraloidu w tolueniu.

KONOPNICA

Kościół parafialny Św. Rocha. W 1976 r. przeprowadzono konserwację portretu Hieronima Konopnickiego z 1641 roku; wykonawca prac: Oddział PKZ w Warszawie. Stan obiektu był bardzo zły; płótno zszyte w 1/3 szerokości, podziurawione na całej powierzchni, lico brudne, zapleśniałe, pokryte szczerńaląm werniksem, powierzchnia płótna nierówna i sfałowana, widoczne liczne przemalowania i retusze. Wykonane prace konserwatorskie przede wszystkim objęły: oczyszcze-

nie płótna z pajęczyn i kurzu, następnie zaklejenie warstwami bibułek japońskich, nasycenie odwrocia terpentyną weńską oraz uzupełnienie ubytków lica, zawerniksowanie i zapunktowanie techniką żywiczną z podmalowaniem i laserunkami.

W tym samym kościele i w tym samym czasie Oddział PKZ w Warszawie przeprowadził również konserwację obrazu olejnego „Ukrzyżowanie” z XVII w. Malowidło było bardzo zniszczone; płótno zszyte w poprzek w połowie wysokości, duże przedarcie w pionie, liczne ubytki płótna wzdłuż krawędzi, obraz ze wszystkich stron obcięty, bardzo pofałdowany, pokryty kurzem i pleśnią, widoczne przemalowania i ubytki zaprawy. W czasie prac konserwatorskich obraz wyjęto z ram, oczyszczono powierzchnię, wyprostowano sfałdowane płótno, usunięto stary werniks oraz szpachlówki. Spod przemalowań odsłonięto zarys chmur na niebie, zarys pagórka koło zakonnika, stoję drzewa na krzyżu, tabliczkę „INRI”. Obraz zdublowano na drugie płótno. Uzupełniono ubytki, nałożono nowy werniks i zapunktowano w technice żywicznej z podmalowaniem akwarelowym i laserunkami.

Wiesław Sawicki

RADA NAUKOWO-KONSERWATORSKA PRZY DYREKTORZE NACZELNYM PP PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW

Dnia 15 grudnia 1976 r. odbyło się posiedzenie inauguracyjne Rady, która odąd cztery razy do roku odbywa spotkania poświęcone ocenie podstawowych zagadnień w działalności i perspektywach rozwoju Pracowni Konserwacji Zabytków. Rada jest organem doradczym naczelnego dyrektora, lecz jej członkowie uzyskali poważne uprawnienia do nadzorowania całego przedsiębiorstwa, a zwłaszcza jego oddziałów, znajdujących się na terenie działania członków Rady. Są oni zapraszani na posiedzenia rad technicznych, mogą też uczestniczyć w zebraniach dyrekcji oddziałów. Dzięki przyjęciu zasady przesyłania wszystkich publikowanych materiałów do PKZ, członkowie Rady dokładnie są informowani o problemach nurtujących przedsiębiorstwo.

Członkiem Rady może być osoba nie związana służbowo z PKZ. Wprawdzie w posiedzeniach uczestniczą zarówno członkowie Zarządu PKZ, jak i zapraszani specjaliści — twórcy materiałów przedstawianych na posiedzeniach (z zasady dostarczanych w formie powielonej ponad 10 dni przed każdym posiedzeniem), lecz uchwały zapadają wyłącznie przy udziale faktycznych członków Rady.

Obecnie w pracach Rady biorą udział: doc. dr Marian Arszczyński (Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń), prof. Juliusz Bursze (Wydział Konserwacji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Plastycznych, Warszawa), prof. dr Janusz Bogdanowski (Politechnika Krakowska), dr Michał Czajnik (Instytut Ochrony Lasów, Drewna i Drzewa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa), prof. dr Zbigniew Czerski (Instytut Technologii i Organizacji Produkcji Budowlanej Politechniki Warszawskiej), prof. dr Wiesław Domasłowski (Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK, Toruń), doc. dr

Krzysztof Dąbrowski (Muzeum Archeologiczne, Warszawa), doc. dr Józef Frazik (Instytut Architektury i Konserwacji Zabytków Politechniki Krakowskiej), doc. dr Jerzy Frycz (Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK, Toruń), doc. dr Andrzej Gruszecki (Instytut Podstaw Rozwoju Architektury Politechniki Warszawskiej), inż. Jerzy Jasiuk (Muzeum Techniki NOT, Warszawa), dr Henryk Kondziela (Muzeum Narodowe, Poznań), doc. dr Jerzy Kowalczyk (Instytut Sztuki PAN), dr Lech Krzyżanowski — przewodniczący Rady (Urząd Konserwatorski, Warszawa), mgr Ewa Kalinowska (Urząd Konserwatorski, Rądom), prof. dr Adam Miłobędzki (Instytut Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego), doc. dr Stanisław Mossakowski (Instytut Sztuki PAN), dr Jan Pruszyński (Instytut Nauk Prawnych PAN), prof. Jerzy Rozpędowski (Instytut Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej), prof. dr Jerzy Stankiewicz (Instytut Architektury i Urbanistyki Politechniki Gdańskiej), prof. dr Zygmunt Świechowski (Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego), prof. dr Jerzy Teliga (Instytut Projektowania Architektonicznego Politechniki Warszawskiej), prof. dr Andrzej Tomaszewski (Instytut Podstaw Rozwoju Architektury Politechniki Warszawskiej), prof. dr Jerzy Ważyński (Instytut Ochrony Lasów, Drewna i Drzewa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego), doc. dr Władysław Zalewski (Wydział Konserwacji Akademii Sztuk Pięknych, Kraków). Sekretarzem Rady jest mgr Jan Gromnicki (Zarząd PP PKZ).

Jak widać, udało się zapewnić udział najwybitniejszych i najbardziej kompetentnych specjalistów w zakresie ochrony zabytków i szeroko pojętego środowiska kulturowego. Sprawna działalność sekretariatu (terminowe nadsyłanie materiałów, proto-

kołów itp.) zapewniła wysoką frekwencję na pierwszych ośmiu spotkaniach, na których były poruszane m.in. następujące zagadnienia: zatwierdzenie planu postępu technicznego na 1978 r., analiza działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki i Laboratoriów Naukowo-Badawczych, koncepcja rozwoju badań naukowych, wydawnictwo, szkolenia zawodowe. Ostatni punkt, z racji uczestnictwa w Radzie dyrektorów wszystkich placówek kształcących specjalistów dla potrzeb konserwacji w Polsce, przerodził się w dyskusję nad stanem szkolnictwa fachowego na terenie całego kraju. Podobnie było także w trakcie dyskusji nad planem badań naukowych realizowanych w PKZ (a rocznie wartość ich wynosi dziesiątki milionów złotych), gdy poddano analizie dotychczasowy przebieg realizacji tzw. problemu międzyresortowego w dziedzinie ochrony dóbr kultury.

Ważnym wydarzeniem była dwudniowa sesja Rady w Zamościu, gdzie dokonano wnikliwej oceny działalności zamojskiego Oddziału PKZ. Niewątpliwie duże znaczenie dla poczynań Rady ma jej faktyczna rola w Pracowniach Konserwacji Zabytków.

Wszystkie wnioski zgłaszane na posiedzeniach są szczegółowo analizowane przez Zarząd i w miarę wpływu czasu wnioskodawcy uzyskują pełną informację o stanie realizacji ich postulatów. Problemowi realizacji wniosków Rady było poświęcone jedno z posiedzeń.

Dotychczasowa działalność Rady wykazała, że można powoływać kompetentne ciała doradcze złożone z przedstawicieli wszystkich środowisk krajowych, a mimo to uzyskać harmonijną i faktyczną ich współpracę.

Lech Krzyżanowski